

Dünya

The World's Continents
Dünya Kıtaları
BuildTurkey.com

AFRİKA KİTASI

- 30 milyon km² yüzölçümü ile ikinci büyük kıtadır.
- Kıtanın büyük kısmı Tropikal kuşakta yer alır.
- Ekvatorun kuzey ve güneyinde yer aldığından yaz ve kış mevsimlerini beraber yaşar.
- (kuzeyi yaz, güneyi kış)

- Hem kuzey hem de güneyinde Akdeniz iklimi görülür.
- Nüfus artış oranının en fazla olduğu kıtadır.
- Kuzey kesimlerinde çöl ikliminden dolayı nüfus yoğunluğu azdır.
- Altın, fosfat ve elmas bakımından en zengin kıtadır.

- Devlet Sınm
- Göl
- Nehir
- Bataklık
- Yükselik İşareti
- Başkentler
- Tuz Gölü
- Baraj
- Çöl

Afrika

Afrika Kıtasının Genel Özellikleri

- Eski dünya kıtalarından biri olan Afrika, 30.330.000 km² ile Asya'dan sonra ikinci büyük kıtadır.
- 37° kuzey ve 35° güney enlemleri ile 17° batı ve 52° doğu boylamları arasında uzanır.
- Afrika'yı Avrasya'dan ayıran sınır; Cebelitarık boğazı, Akdeniz, Süveyş kanalı, Süveyş körfezi, Kızıldeniz ve Aden körfezinden geçer. Batıdan Atlas okyanusu, güney ve güneydoğudan Hint okyanusu ile çevrilmiştir.
- Büyük koylardan neredeyse tamamen yoksun olan Afrika kıtası kıyılarının toplam uzunluğu 30.000 Km. kadardır...

- Kıta açıklarındaki adaların sayısı birkaçı geçmez. Bunların başında dünyanın en büyük adalarından olan **Madagaskar** gelir.
- Dünya karalarının 1/5'ini kaplayan Afrika, her iki dönencenin üzerinden geçtiği tek kıtadır. Afrika bu bakımdan geniş bir tropikal kuşağı içine alır.
- Kıta, coğrafi yönden üç büyük üniteye ayrılır;
 - **Kuzey Afrika**
 - **Orta Afrika**
 - **Güney Afrika**

- Kıtanın kuzeyi, diğer bir ifade ile Akdeniz kıyıları Mısır, Libya, Tunus, Cezayir ve Fas ülkelerini içine alır.
- Büyük Sahra'dan başlayıp, Zambezi nehri vadisine kadar olan kesim Orta Afrika'dır ve 40'a yakın ülkeyi kapsar.
- Güney Afrika ise kabaca Zambezi nehrinin güneyinde kalan bölümdür. Madagaskar adası da bu bölümde ele alınır.

100 200 500 1000 2000 m.	Devlet Sınırı	Göl	Nehir	Bataklık	Yükseldik İşareti
4000 2000 200 0	Başkentler	Tuz Gölü	Baraj	Çöl	

➤ *Kıtanın Doğal Özellikleri*

- Eski Gondwana kıtasının bir parçası olan Afrika, esas itibariyle çok eski (Prekambriyen) kayalardan oluşmuş, sert ve kütleli bir kıtadır.
- Yeryüzü şekilleri oldukça sadedir. Büyük bir bölümü doğuda daha yüksek, batıya doğru alçalan ve birbirini izleyen geniş, plato yüzeylerinden oluşmuştur.

- Kıta'nın kuzeyinde birkaç kol halinde uzanan Atlas dağları, güneydeki Kap sıradağları ve Dünya'daki en büyük fay hattını oluşturan **Büyük Rift Vadisi** en önemli yer şekilleridir.
- Kuzey-güney yönünde 6500km. uzanan bu kırık hattı, güneyde Mozambik'ten başlar ve kuzeye doğru Kızıldeniz ve Akabe körfezini takiben Amik çukurluğu ile Türkiye'ye kadar uzanır. Eni ortalama 65km olan, bu tektonik çukurluk üzerinde çok sayıda göl bulunmaktadır.
- Yer hareketleri bakımından aktif olan bu hat, **Kilimanjaro, Elgon ve Kenya dağı** gibi volkanik dağları da içine alır. Büyük Sahra'nın ortasındaki **Ahagar ve Tibesti dağları** da volkanik kökenlidir.

➤ İklim

➤ Büyük kısmının dönenceler arasında yer alması ve kıta topraklarının güneş ışınlarını yıl boyunca dik veya dike yakın bir açıyla alması Afrika'nın **tropikal ve sıcak** bir kıta olmasını sağlamıştır.

➤ Afrika'da beş ana iklim tipi görülür.

➤ Ekvatorial iklim

➤ Subekvatorial iklim

➤ Step iklimi

➤ Çöl iklimi

➤ Akdeniz iklimi

- **Ekvatorial iklim** kuşağında kış mevsimi bulunmaz. Yağış miktarı 1500-2000mm'ler arasında, en soğuk ayın ortalama sıcaklığı 18°C' den fazla, günlük sıcaklık farkları ise düşüktür. Bu kuşakta, yağışın varlığı sıcaklığın aşırı yükselmesini engeller. Ancak yüksek nem, yaşamı oldukça güçleştirir.
- Ekvatorial iklim kuşağının kuzey ve güneyi, çoğu yerde doğu-batı yönlü kuşaklar halinde uzanan **Subekvatorial iklimin (Savan iklimi)** etkisi altındadır. Bu kuşakta, güneşin dönenceler arasındaki gidip gelmesine bağlı olarak kış kurak, yaz yağışlı geçer. Yıllık yağış 500-200 mm. arasındadır.
- Savan kuşağının kuzey ve güney kesimlerinde, yağışın daha da azalmasına bağlı olarak **Step iklimine** geçilir. Step kuşağında yıllık yağışlar 350- 500mm arasında değişir.

- Step kuşağının, kuzey ve güneyinde **çöl iklimi** görülür ve yağışlar 350-200 mm' nin altına düşer.
- Kıtanın kuzeyinde, Atlantik kıyısından Kızıldeniz'e kadar 4800km uzunlukta ve 1900km genişlikte uzanan **Büyük Sahra** ve Güney Afrika'daki **Kalahari çölleri** bu iklimin en tipik özelliklerinin görüldüğü sahalardır.
- Çöl ikliminde kuraklık ve sıcaklık, sürekli ve etkilidir. Bazı yıllar hiç yağış alınmaz. Günlük sıcaklık farkları çok yüksek olup, gecelerin dondurucu ayazına karşılık, gündüz sıcaklıkları 50°C'yi aşabilmektedir.
- Kıtanın en kuzey ve en güneyinde ise yazları kurak, kışları yağışlı **Akdeniz iklimi** görülür.

- Kıtada, geniş sahalar kaplamayan, farklı iklim özellikleri gösteren bölgeler de mevcuttur.
- Örneğin; ekvator boyunca her yerde aynı özellikler görülmez.
- Doğudaki ortalama sıcaklık, yükseltiye bağlı olarak, aynı enlemde bulunan Zaire'ye oranla 15-20°C daha düşüktür.
- Bu nedenle Zaire'nin boğucu havası Etiyopya, Kenya ve Uganda'da görülmez.

- **Bitki Örtüsü**
- Afrika'daki doğal bitki örtüsü kuşakları, genel olarak iklim kuşakları ile uyumludur.
- Kıtada beş vejetasyon kuşağı bulunmaktadır;
- **Nemli Tropikal Orman (Ekvatorial Yağmur Ormanı)**
- **Savan**
- **Step**
- **Çöl Formasyonu**
- **Akdeniz Bitki Örtüsü**

Çöl

Ekvatorial Yağmur Or.

Akdeniz

Savan

Step

- **Ekvatorial Yağmur ormanları** çok gür bir bitki topluluğu oluşturur. Tür bakımından çok zengin, birkaç kattan oluşurlar. Ağaçlar, 40m'ye kadar büyüyebilirler. Daha genç ve küçük ağaçlar 15-20m yükseklikte ikinci bir katı meydana getirirler. Ağaçlar arasında pek çok tırmanıcı bitki türleri yer alır.
- Bitki yetiştirme hızı çok yüksektir ve açılan kesimlerin yerini kısa süre içinde benzer bir orman örtüsü kaplar. Afrika'nın %8 kadarını kapsayan bu ormanlar, ekvatorun 5-10° kuzey ve güneyinde yer alırlar..

- Nemli Tropikal ormanların dış sınırını kuşatan **savan örtüsü**, çöller ile geçiş formasyonunu oluşturur.
- Savan, yılın kurak ve nemli olmak üzere iki mevsime bölündüğü subekvatorial iklimin otsu bitki örtüsüdür. Yüksek boylu otlar seyrek ağaçlardan (akasya) oluşur.
- Yağışlı dönem başlayınca hızla büyüyen ve 1-1.5m boya ulaşabilen otlar, kurak mevsimle birlikte hızla ortadan kaybolurlar.
- Afrika'da her yıl savanların büyük bir bölümü yanar. Birkaç yıl yanmaktan kurtulabilmiş savan bölgelerinde ormanlar yetişmeye başlar.

➤ Savan kuşağının kuzey ve güneyindeki daha kurak bölgelere gidildikçe **step** sahalarına geçilir. Burada otların boyu kısalır, ağaçların yerini kurakçıl çalılar alır.

➤ **Çölleri** step ve savanlardan ayıran başlıca özellikler yüksek sıcaklık, yüksek buharlaşma, çok az yağış, gün içindeki yüksek sıcaklık farkları ve bunlara bağlı olarak çok seyrek bitki örtüsüdür.

Çöllerde genel olarak iki bitki tipi ayırt edilir.

➤ İlki nadiren düşen yağışın hemen ardından ortaya çıkan ve kısa sürede kuruyan soğanlı, yumrulu bitkilerdir.

➤ İkinci tip ise asıl çöl bitkileri olup, uzun ömürlü ve tam anlamıyla kurakçıldır. Kök sistemleri çok gelişmiş, su depolayabilen kaktüs ve benzeri bitkilerdir.

➤ Öte yandan depresyon ve vadi gibi bitkilerin yer altı sularına ulaşabildiği alanlardaki vahalarda, vejetasyon zenginleşir. Hurma, bu gibi sahaların karakteristik bitkisidir.

- Afrika kıtasının kuzey ve güney kıyıları boyunca etkili olan Akdeniz iklimi altında, Akdeniz kıyılarında "maki", güneyde "makkia" denilen bitki formasyonu gelişmiştir.
- Maki, genelde yaz kış yeşilliğini koruyan, kısa boylu, kuraklığa dayanıklı, bodur ağaçlardan oluşur. Söz konusu sahalarda yükselti arttıkça makiler yerini çam ve sedir gibi ağaçlardan oluşan ormanlara bırakırlar.

➤ Akarsu ve Göller

- Afrika, diğer kıtalara oranla daha az sayıda, fakat **Nil, Kongo, Nijer, Zambezi** gibi, dünya ölçüsünde büyük akarsuları barındırır.
- Kıta akarsularının yarısı sularını okyanus ve denizlere boşaltırlar. Geri kalanlar ise iç havzalara akar, ya da yağışların akarsu oluşumuna yetmediği alanlarda kuru vadiler içinde kaybolurlar.
- Dünyanın en uzun akarsuyu olan **Nil (6825 km)**, Burundi'den doğduktan sonra çeşitli kolları alıp, birkaç göle girip çıktıktan sonra, çok geniş bir delta oluşturarak Mısır topraklarından Akdeniz'e dökülür.

- **Kongo (Zaire) Nehri**, Afrika'nın ikinci uzun (4374km) nehridir. Aynı zamanda Amazon'dan sonra debisi en yüksek (75000 m³/sn) akarsudur. Ancak, pek çok kesiminde çağlayanların bulunması, önemli bir su yolu olmasını engellemektedir.
- Kongo, Zaire güneyinde Katanga bölgesinden doğar ve kuzeye, ekvatora doğru pek çok kol alarak ilerler. Ekvatoru geçtikten sonra batıya yönelen Kongo, sularını Zaire sınırından Atlas okyanusuna boşaltır.
- 4200km ile üçüncü uzun nehir **Nijer**'dir. Gine ile Sierra Leone sınırındaki Loma Dağı'ndan doğar. Mali toprakları içinde pek çok göl oluşturan Nijer'in suları, Nijerya güneyinde geniş bir delta oluşturarak, Gine körfezine dökülür.
- Afrika'nın dördüncü büyük nehri 2660 km ile **Zambezi**'dir. Angola'da doğar, doğuya doğru uzunca bir süre Zambiya-Zimbabve sınırını çizerek, Mozambik topraklarına girer ve Afrika ile Madagaskar arasındaki Mozambik kanalına dökülür.
- Zambezi üzerindeki **Victoria**, dünyanın en çok bilinen çağlayanlarından biri olup, 122m yükseklikten dökülür.

Viktorya Şelalesi

- Afrika'nın büyük gölleri kıtanın doğusunda yer alır. Bunlardan **Victoria gölü**, Büyük kırık hattı bölgesindeki tektonik bir çöküntü alanındadır. Victoria, **69 500 km²** ile kıtanın en büyük gölüdür.
- **Çad gölü**, Çat kapalı havzasında, Nijer Nijerya, Kamerun ve Çad sınırlarının kesiştiği alanda yer alır. Denizden yüksekliği 240m, derinliği 6-8m.dir. Yüzölçümü, yağışlı mevsimde 22.000km², kurak dönemde 10 000km² kadardır.
- Kırık hattı üzerinde bulunan **Tanganika** (32.000km²), Victoria'nın ardından Afrika'nın ikinci büyük gölüdür. Denizden yüksekliği 782m, en derin yeri 1435m'dir.

Rift Vadisi'nin önemli göllerinden biri de **Malawi (Nyassa)** gölüdür. 26 000km² yüzölçümü ile kıtanın üçüncü büyük gölüdür. Denizden yüksekliği 480m, en derin yeri 700m'yi bulur.

Viktorya Gölü

➤ **Kıtanın Beşeri ve Ekonomik Özellikleri**

- Afrika kıtasının nüfusu, yüzölçümüne oranla azdır. Toplam nüfusu 900 milyon kişi kadardır. Buna göre nüfus yoğunluğu 30 kişi, yıllık nüfus artış hızı ise %2.5'tir.
- Kıtada nüfus dağılışı dengeli değildir. Büyük Sahra, Kalahari ve Namib çölleri, ortalama 5 kişi ile en seyrek nüfuslu bölgeleri oluştururlar.
- Buna karşılık, Kuzey Afrika, Nil vadisi, Victoria gölü, güneydoğu Afrika ve 3-10° kuzey enlemleri arasında nüfus yoğundur.
- Kıta nüfusunun %70 kadarı kırsal alanda yaşar. Ancak, son yıllardaki göçlerle, şehirselle nüfus oranı hızla artmaktadır.

5 5 2006

Son üç yüz yılda Afrika'nın çeşitli yerlerine yerleşmiş Avrupalılar dışında, Afrika insanı 5 ana grupta toplanmıştır.

İlkel Zenci Gruplar (Negroidler)

➤ **Boşimanlar:** Daha ziyade Kalahari'de yaşayan, kısa boylu, göçebe, geçimlerini avcılık ve toplayıcılık ile sağlayan, sarı derili, kahverengi kıvrıkcık saçlı ilkel gruplardır.

Hotantolar: Kap bölgesi ve Güney Afrika'nın batısında yaşarlar. Fiziksel özellikleri Boşimanlara benzer. Hayvancılık ile geçinirler. "Kraal" denilen hasır kulübelerde otururlar.

Pigmeler: Tropikal ormanlarında yaşarlar. Ekonomileri avcılık ve toplayıcılığa dayalıdır. Boy ortalamaları 140 cm kadar olup, ağaç dallarından yaptıkları ilkel meskenlerde yaşarlar.

Gine ve Sudan Zencileri: Batı Afrika ve Sudan'da savan kuşağında yaşayan, saf ve diğer ırklarla karışmamış gerçek zencilerdir. Uzun boylu, siyah derili ve kıvrıkcık saçlıdırlar. Geçimlerini ilkel tarımsal faaliyetlerden sağlarlar.

- **Bantu Zencileri:** Orta ve Güney Afrika'da yaşayan ve sayıları 50 milyonu geçen zencilerdir. İki gruba ayrılırlar. Bir bölümü tarımla geçinir ve daha yerleşiktir. Diğer bölümü ise avcılık ve hayvancılıkla geçinen, göçebe ve savaşçı **Zulu'lardır.**
- **Nilat Gruplar:** İkel zenciler ile Hami ırkının karışmasıyla meydana gelen melez gruplardır. Yukarı Nil havzası ve Merkezi Afrika'da yaşarlar. Genellikle hayvancılıkla geçinirler. **Masailer ve Dinkalar** bu gruptandır.
- **Zenci Olmayanlar:** Hami ve Sami ırkından olan ve Kuzey Afrika'da yaşayan insanlardır. Zenci olmayan bu topluluklar içinde **Mısırlılar, Habeşler, Araplar, Berberiler, Tuaregler ve Ahaggar** yerlileri sayılabilir.

- Afrika kıtası dil, din ve kültürel yapı bakımından üç farklı kuşağa ayrılmaktadır;
- **Kuzey Afrika**: Müslüman olup, dili Arapçadır. İslam kültürünü yansıtır.
- **Tropikal Afrika**: Dini Animizm (yerel ve ilkel dinler) olup, Afrika yerli dillerini konuşur. Afrika'nın yerli kültür özellikleri hâkimdir.
- **Beyaz Afrika** (Güney Afrika): Dini Hıristiyan, dili Avrupa dilleridir. Avrupa kültürünü yansıtır.

- Afrika kıtası, Avrupalılar tarafından 15 ve 16. yüzyıllardaki coğrafi keşifler ile tanınmaya başlamıştır. Önce, kıyılarla sınırlı kalan ve mal değişimine yönelik olan bu tanışma, kısa sürede kıtanın sömürgeleştirilmesi ile sonuçlanmış ve yüzyıllar boyunca Afrika toprakları ve halkı, sömürgeci ülkelerin hakimiyetinde kalmıştır.
- Bu dönemde, sömürgeci ülkelerin ürettiği ürünlerin Afrika'da üretilmesi kısıtlanmış ya da yasaklanmıştır. Örneğin zeytin, zeytinyağı ve üzüm üreten Portekiz, Afrika'daki sömürgelerinde bu ürünlerin üretimini engellemiş, şekerpancarı üretimine izin verilirken, şeker üretimi durdurulmuştur.
- Bu dönemde milyonlarca Afrikalı, köle olarak Amerika'ya götürülmüştür. Köle ticaretinin sürdüğü dönemlerde 15 milyon kadar Afrikalının Amerika'ya götürüldüğü ve en az bu kadar Afrikalının da yollarda, bekleme alanlarında veya kaçmaya çalıştıklarında vurularak öldüğü bilinmektedir.

- **Portekiz ve İspanya** ile başlayan sömürgecilik, 17.yy.da Fransa ve Hollanda'nın, 18.yy.da Fransa ve **İngiltere**'nin, 19.yy.da ise sadece İngiltere'nin egemenliğinde sürmüştür.
- 20.yy.'da tüm kıta **Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, İspanya, Belçika ve Portekiz** arasında bölüşülmüştü.
- Bugünkü Afrika ülkelerinden sadece Etiyopya sömürge olmamıştır.
- II. Dünya Savaşı ardından, Afrika ülkeleri birer birer bağımsızlıklarını kazanmışlar, ancak, kültürel bağlar ile birbirine bağlı olan gruplar, Avrupalıların, çizdiği sınırlar nedeniyle farklı devletlerin içinde kalmışlardır.
- Kıta ekonomisinde sömürge döneminin izleri bugün de hissedilmektedir. Her ne kadar ülkeden ülkeye değişiklikler gösterse de Afrika ekonomisi, çağdaş teknolojiden yoksun araç ve yöntemlerle yapılan tarımsal üretime dayanır.
- Kıta topraklarınının 1/3'ü tarıma ayrılmasına karşın, sürekli ekilen alanlar, kıtanın sadece %6'sı kadardır.

- Kıtada, geçim ekonomisine y3nelik tarımsal faaliyetler s3rd3r3lmektedir. **Buğday, mısır, pirinç, pamuk, susam, ayçiçeği, zeytin, patates, manyok, yam, kauçuk, muz, Őekerkaşı, hurma, kahve, Hindistan cevizi, kakao, palmiye yağı, turunçgiller ve çay** 3nemli tarım 3r3nleridir.
- **Muz, kakao, kahve, palmiye yağı, Hindistan cevizi ve pamuk** başlıca ihraç 3r3nleri olup, ticari çiftliklerde yetiştirilir.
- Ticareti yapılan diğer 3r3nler arasında **zeytin, hurma, 3z3m ve t3t3n** başta gelir.
- Afrika, D3nya'da, palmiye yağının %76'sını, kakaonun %68'ini sağlar. Ayrıca, orman 3r3nleri de 3nemli bir gelir kaynağıdır. Tropikal ormanlarda bulunan ağaçlardan elde edilen **maun** ve **abanoz** ok aranan orman 3r3nlerindedir.
- Hayvancılık, daha çok meracılık Őeklinde y3r3t3l3r. Kıtanın kuzey ve g3neyinde k33kbaş hayvan, savan b3lgelerinde siğir besiciliği 3nemlidir. 3l sahalarında ise deve yetiştiriciliği yaygındır.

- **Yer altı Kaynakları**
- Afrika kıtasında, tarımın ardından en önemli ekonomik alan; madenciliktir. Madencilik, kıta ekonomisinde en iyi örgütlenmiş sektördür. Bunun nedeni ise, sömürgeci ülkelerin yeraltı kaynaklarına duydukları ilgidir.
- **Afrika yeraltı kaynakları açısından zengindir.**
- Dünya **uranyum ve fosfat** üretiminin yarısı,
- **altın** üretiminin %65'i,
- **kobaltın** %66'sı,
- **kromun** %35'i,
- **berilyumun** %31'i,
- **pırlanta** ve benzeri kıymetli taş üretiminin %90'ı ve
- **petrolün** %10'unu Afrika'dan elde edilir.

- Afrika, yeraltı zenginliklerine karşın, sanayileşme açısından geri durumdadır. Afrika ülkeleri, gerekli sermaye ve teknolojiye sahip olmadıklarından, uluslararası standartlarda sanayi ürünü üretememektedirler. Kalifiye işçi eksikliği ve ulaşım ağlarının yetersizliği de sanayinin gelişimini engelleyen önemli faktörlerdendir.
- Kıtanın en sanayileşmiş ülkesi Güney Afrika Cumhuriyeti'dir. Önemli sanayi işletmelerini batılı şirketlerin çalıştırdığı ülkenin sanayisi, zengin yeraltı kaynakları, yabancı sermaye ve ucuz işgücüne dayanır.
- Güney Afrika'nın ardından kuzeyde yer alan Mısır, Tunus, Cezayir ve Fas sanayileri de kıtanın diğer ülkelerine oranla ileri düzeydedir.

➤ ULAŖIM

- Afrika'nın büyük bölümü yeterli ulaŖım ağından yoksundur. Deniz ulaŖımı, kıtanın doğal limanlardan yoksunluğu, bataklıklar, mercan resifleri ve soğuk su akıntıları gibi faktörlere bağlı olarak, Akdeniz kıyıları ile Kap bölgesi dıŖında geliŖmemiŖtir.
- Nil ve Nijer nehirlerinin bazı kesimleri hariç, akarsu ulaŖımı kısıtlıdır.
- Önemli demiryolu hatları sadece kuzey ve güney Afrika'da bulunmaktadır. Bunlar, daha ziyade kıyıları iç kesimlerdeki maden bölgelerine bağlayan ve hammadde taŖımak için döŖenen kopuk hatlar halindedir.
- Kıtada, genellikle yetersiz olan karayolları, demiryollarının devamı Ŗeklinindedir.
- Hava ulaŖımı, özellikle son yıllarda geliŖme göstermektedir.